DEN ØKONOMISKE UDVIKLING I DANMARK

Perioden fra begyndelsen af august til slutningen af oktober bragte ikke nogen afklaring i den økonomiske politik. Efter den korte rigsdagssamling d. 8. og 9. august blev der udskrevet valg til folketinget til afholdelse d. 5. september; dette resulterede i en så jævnbyrdig konstellation mellem de forskellige partigrupper på rigsdagen, at der gik nogen tid, inden situationen var afklaret så vidt, at den socialdemokratiske mindretalsregering kunne fortsætte efter en mindre rekonstruktion. Først i oktober blev den nye rigsdag indkaldt, og under den politiske debat i forbindelse med finanslovforslagets fremsættelse så det ud til, at der skulle være mulighed for at opnå enighed på bredt grundlag om den økonomiske politik. Men inden forhandlingerne om de store problemer på dette område rigtigt var kommet i gang, trådte den socialdemokratiske regering tilbage efter at være kommet i mindretal i folketinget — fordi den modsatte sig fedtstofrationeringens ophævelse. Efter yderligere nogle dages forhandlinger udnævntes d. 30. oktober en ny mindretalsregering bestående af venstre og konservative med *Erik Eriksen* som statsminister. Medens denne udvikling stod på, var det umuligt at træffe foranstaltninger, som kunne bidrage til at lette den vanskelige betalingssituation over for udlandet.

Udenrigshandelens udvikling fra 1949 til 1950.

En gennemgang af eksportens og importens udvikling i den forløbne del af året vil vise omfanget af de problemer, som man står overfor, ligesom den kan klarlægge årsagerne til den stedfundne udvikling.

Af nedenstående tabel fremgår det, at værdien af importen i de første 10 måneder af 1950 lå 40 % højere end i de tilsvarende måneder i fjor, medens stigningen i eksportens værdi i samme periode kun var 32 %. Da eksporten i fjor kun var ca. 80 % af importen, er følgen, at merimporten er steget med 75 %.

Denne stærke forringelse af handelsbalancen skyldes først og fremmest en for Danmark yderst *ugunstig udvikling af bytteforholdet over for udlandet.* Index for importpriserne er fra august 1949 (sidste måned før devalueringen og laveste importpristal siden november 1947) til november 1950 steget fra 285 til 372 eller med godt 30 %. Samtidig er eksportpristallet faldet fra 308 til 300 eller med ca. 3 %, efter at det endog i perioden marts—juni havde været

nede på 286. Dette er ensbetydende med, at bytteforholdet er blevet forringet med ca. 25 % ($\frac{130 \div 97}{130}$). Forklaringen på importpristallets stigning ligger for en stor del i devalueringen; men de sidste ca. 45 points stigning skyldes dog og fremmest i devalueringen; men de sidste ca. 30 points stigning skyldes dog den opgang i råvarepriserne, som fulgte efter Koreakrigens udbrud og den tiltagende internationale spænding. Når eksportpriserne tværtimod er faldet, hænger det sammen med, at Danmarks vigtigste eksport — landbrugsprodukterne til England — i henhold til de bestående langtidsaftaler — er blevet sat ned i pris.

Den anden halvdel af tabellen viser da også et ganske andet billede end den første. I denne halvdel har man divideret de faktiske tal for importens og eksportens værdi måned for måned i perioderne jan.—sept. 1949 og 1950 med indextallene (1935 = 100) for henholdsvis import- og eksportpriser i de samme måneder. Man når herved til et tilsvarende udtryk for import- og eksportværdi målt i 1935-kr. (helt korrekt er denne beregning ikke, fordi priserne på de forskellige varer ikke har bevæget sig lige stærkt, samtidig med at udenrigshandelens sammensætning har forskudt sig; men som et groft udtryk for hovedtendensen kan beregningen dog anvendes). Man ser heraf, at indførselsværdien målt i faste 1935-priser kun er steget med ca. 23 %, medens eksportværdien er steget med hele 39 %; eksport*mængden* er således forøget betydelig mere end import*mængden*, men som følge af den uheldige forskydning i bytteforholdet er det som foran anført gået modsat med *værdien*.

Danmarks udenrigshandel jan.—sept. 1949 og 1950.

		Import	Eksport	Importoverskud
Løbende priser	jan.—okt. 1949	3425 mill. kr.	2810 mill. kr.	615 mill. kr.
	jan.—okt. 1950	4794 „	3716 „	1078 „
	stigning abs.	1369 „	906 „	463 „
	„ pct.vis	40 %	32 %	75 %
1935-priser	jan.—okt. 1949	1171 mill. kr.	921 mill. kr.	250 mill. kr.
	jan.—okt. 1950	1446 „	1284 „	162 „
	stigning abs	275 „	363 „	÷88 „
	„ pct.vis	23 %	39 %	÷35 %

Om udsigterne for en forbedring af bytteforholdet i den nærmeste fremtid er det uhyre vanskeligt at sige noget. Afsluttes Korea-konflikten inden for en nærmere fremtid, og indtræder der i det hele taget en afspænding i den internationale situation, skulle et fald i importvarernes priser vel være muligt; men i betragtning af de verdensomspændende oprustningsprogrammer er chancerne for en sådan udvikling næppe store. Hvad eksportpriserne angår, kan det nævnes, at man fra engelsk side under forhandlingerne med den danske erhvervsdelegation i oktober kategorisk afslog at forhøje smørprisen. Regeringen tog derfor sidst i oktober initiativ til at få spørgsmålet om det engelsk-danske

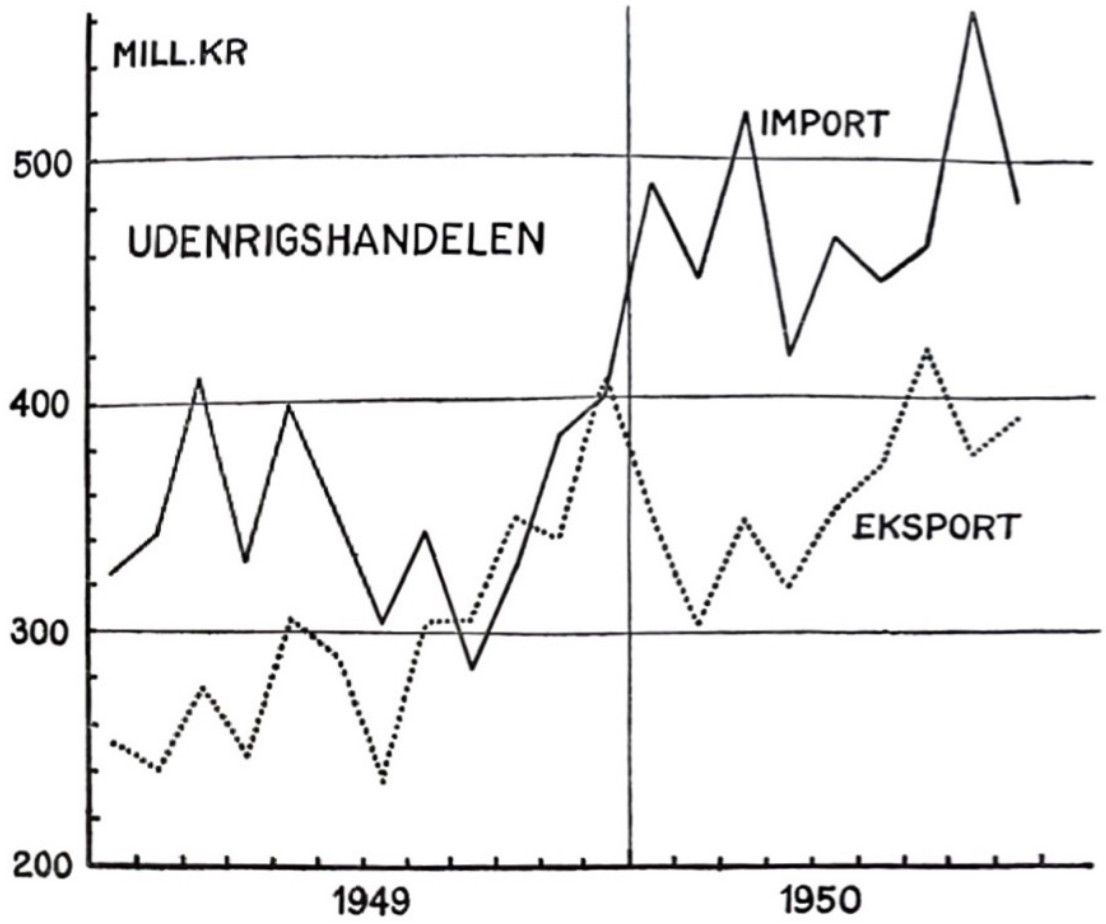

I oktober indsnævredes underskuddet på betalingsbalancen, idet importen beløb sig til 500 mill. kr., eksporten til 490 mill. kr.

bytteforhold behandlet på regeringsplanet; endnu er denne sag dog ikke kommet ud over forberedelsernes stadium. I den sidste tid har der også været forhandlet om baconprisen uden at noget resultat dog endnu er nået; fra dansk side har man forlangt den i henhold til langtidskontrakten maksimale prisforhøjelse på 7½ %, medens de engelske forhandlere har budt det halve; selv om tilførslerne af landbrugsprodukter til England fra dets dominions er svigtende, tør man dog næppe nære større forhåbninger om yderligere tilbud fra engelsk side.

I sammenligning med 1949 er der sket en meget betydelig forskydning både af eksportens og importens fordeling på valutaområder; nedenfor er givet en oversigt over denne udvikling.

Den mest iøjnefaldende nettoforandring er den meget stærke vækst i underskuddet over for „*andre O.E.E.C.-lande*" (d. v. s. excl. Storbritannien og Vesttyskland); som man ser skyldes denne forandring praktisk talt udelukkende stigning i importens værdi, medens eksportværdien er uforandret. Det er navnlig importen fra *Frankrig,* som er blevet stærkt udvidet — fra 156 til 441 mill. kr.; stigningen fordeler sig over en lang række varer: korn og foderstoffer, kemikalier og gødningsstoffer, garn og tråd, spindestoffer og metervarer, fast og flydende brændsel, jern og stål. Frankrig er som følge af denne udvikling blevet Danmarks vigtigste leverandør på det europæiske fastland. Derimod er Danmarks eksport til Frankrig kun steget fra 124 til 127 mill. kr. Til gengæld

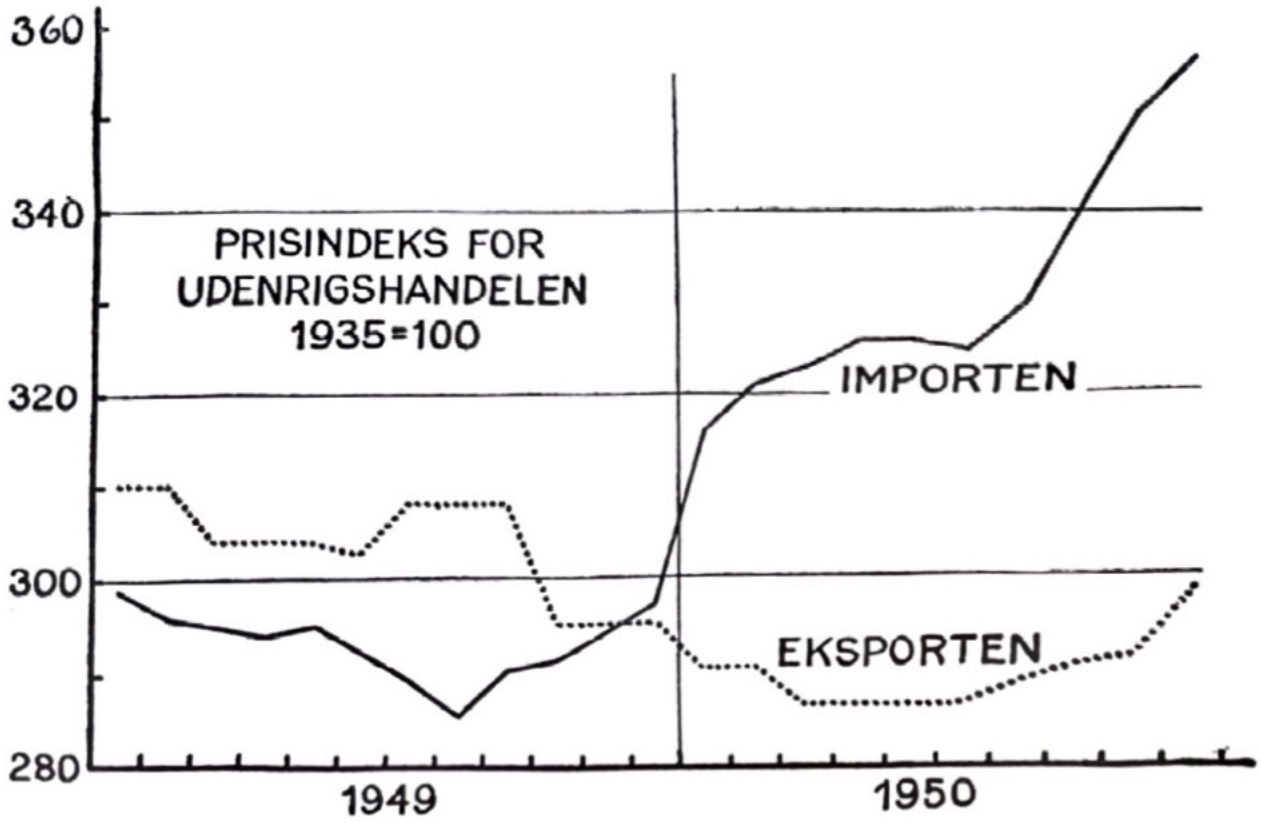

I november forringedes bytteforholdet yderligere; importpristallet blev 372, eksportpristallet 300.

Danmarks udenrigshandel jan.—okt. 1949 og 1950
fordelt efter områder (mill. kr. i løbende priser).

	Import			Eksport			Importoverskud		
	1949	1950	forandring	1949	1950	forandring	1949	1950	forandring
U.S.A.	566	452	÷ 114	25	63	+ 38	+541	+ 389	÷152
Vesttyskland for amerik. regning	—	—	—	67	27	÷ 40	÷ 67	÷ 27	+ 40
$-området iøvrigt	137	112	÷ 25	41	100	+ 59	+ 96	+ 12	÷ 84
Storbritannien og Nord-irland	1054	1537	+ 483	1279	1601	+322	÷225	÷ 64	+161
£-området iøvrigt	51	86	+ 35	79	102	+ 23	÷ 28	÷ 16	+ 12
Vesttyskland (bortset fra eksp. for am. regning)	80	442	+ 362	117	628	+511	÷ 37	÷ 186	÷149
Andre O.E.E.C.-lande (med kolonier m. v.)	1003	1529	+ 526	808	793	÷ 15	+195	+ 736	+541
Sovjetunionen og Østeuropa	463	456	÷ 7	260	252	÷ 8	+203	+ 204	+ 1
Spanien og kolonier ...	35	58	+ 23	23	22	÷ 1	+ 12	+ 36	+ 24
Andre lande uden for Europa	21	107	+ 86	56	70	+ 14	÷ 35	+ 37	+ 72
Færøerne og Grønland	15	15	0	55	58	+ 3	÷ 40	÷ 43	÷ 3
Ialt	3425	4794	+1369	2810	3716	+906	+615	+1078	+463

er Danmarks samhandel med *Belgien* blevet meget stærkt reduceret — importen fra 194 til 82 mill. kr. og eksporten fra 168 til 39 mill. kr.; nedgangen i importen falder for en del på de samme varer, som omfattes af den øgede samhandel med Frankrig; dette gælder først og fremmest jern og stål samt metervarer, garn og tråd. Importen fra de fleste andre O.E.E.C.-lande er steget, absolut set stærkest er stigningen i forhold til Norge, Sverige og Holland; fra Norge er importeret for større beløb gødningsstoffer og animalsk olie, fra Sverige mere træ og papir og flere maskiner og for Hollands vedkommende drejer det sig om tobak, kaffe, the, kemikalier og gødningsstoffer. Eksporten til Sverige er steget kraftigt (sukker), medens ændringerne over for de øvrige lande inden for O.E.E.C. er små.

Den stærke forringelse af handelsbalancen over for disse lande afspejler tildels det dårligere bytteforhold; men hertil kommer yderligere, at *liberaliseringen* af den intereuropæiske samhandel kun i ringe grad er kommet danske eksportvarer til gode. Dels er landbrugsvarer, der jo udgør den væsentligste del af Danmarks eksport, kun i ringe udstrækning overført til frilister i de øvrige O.E.E.C.-lande, dels møder flere af disse med meget høje toldsatser, medens den danske toldbeskyttelse er yderst beskeden. Ikke mindst i forhold til Frankrig er misforholdet grelt; ca. 70 % af den franske eksport til Danmark er på friliste, medens det tilsvarende tal for Danmarks eksport til Frankrig kun er ca. 5 %, hvortil kommer en kraftig toldbeskyttelse. Dette er baggrunden for det store underskud i samhandelen med Frankrig. Ved den handelsaftale, som for nylig er blevet afsluttet mellem de to lande for perioden 1. nov. 1950—31. sept. 1951 har man søgt i nogen grad at råde bod herpå, idet aftalen, der kun omfatter bundne varer, fastsætter danske eksportkontingenter på 200 mill. kr. (omfattende 10.700 tons smør, 2240 tons ost, mælkekonserves, fisk, øl, cement, maskiner m. v.), medens der kun er givet eksportkontingenter på ca. 140 mill. kr. til Frankrig (stål, tråd, uld, metervarer, biler, vin, maskiner). Desuden har Frankrig forpligtet sig til at give eksporttilladelse i det omfang, forholdene muliggør, for en række forsyningsmæssigt vigtige frilistevarer som korn, foderstoffer, kul, petroleum og valseværksprodukter.

Medens den betydelige import fra Frankrig må siges at være et nyt træk i dansk udenrigshandel i sammenligning med forholdene før krigen, er stigningen i samhandelen med *Vesttyskland* snarere udtryk for en tilbagevenden til mere normale forhold. I årene før krigen leverede Tyskland henved en fjerdedel af Danmarks samlede import og aftog knapt en femtedel af eksporten. I de første 10 måneder af 1950 har Øst- og Vesttyskland tilsammen leveret ca. 10 % af importen (heraf Vesttyskland alene ca. 9 %), medens de to områder har købt ca. 18 % af eksporten (Vesttyskland 17 %). Der er således et stykke vej igen, før Tyskland kommer til at spille samme rolle som handelsforbindelse som tidligere, men i sammenligning med den tilsvarende periode i 1949, hvor Tysklands andel i Danmarks import og eksport var henholdsvis ca. 3 % og ca. 5 %, er der dog tale om en betydelig fremgang. De største poster i den danske import fra Vesttyskland er nu som før krigen kul og koks, jern, stål og andre metaller samt arbejder heraf, maskiner, apparater og transportmidler samt kemikalier og gødningsstoffer, altså typiske industriprodukter.

Også eksporten omfatter nogenlunde de samme varegrupper som før krigen; vigtigst er levende hornkvæg, kød og flæsk m. v., smør, ost og æg, animalske og vegetabilske fedtstoffer, fiskeriprodukter og sukker, med andre ord overvejende fødevarer.

Den 16. oktober afsluttedes en handelsaftale mellem Danmark og Vesttyskland for året 1. nov. 1950—31. okt. 1951, hvorved man forudså en yderligere udvidelse af Danmarks eksport til godt 800 mill. kr. og af importen til ca. 700 mill. kr. Der regnedes således med en eksport på 30.000 tons smør, 25.000 tons æg, 25.000 tons ost, 15.000 tons flæsk og 200.000 stk. slagtekvæg foruden svinefedt, mælkekonserves, frø, frugt og grøntsager, fisk m. v. samt en række industriprodukter. Samtidig forpligtede Danmark sig til at udstede indførselsbevillinger for en række tyske produkter, som man fra tysk side er særlig interesseret i at eksportere, og Vesttyskland gav leveringstilsagn for kul og koks, valseværksprodukter, gødningsstoffer og kemikalier m. fl. varer. Den således planlagte udvidelse af samhandelen er imidlertid blevet bragt i fare som følge af en meget stærk vækst i Vesttysklands gæld til den europæiske betalingsunion, som har gjort det nødvendigt for Vesttyskland et gribe til drastiske midler for at begrænse importen; foreløbig er udstedelsen af nye importbevillinger til fisk og landbrugsprodukter fra de øvrige O.E.E.C.-lande, herunder også Danmark, blevet standset indtil videre; men efter at Vesttyskland d. 13. december har fået tildelt en ekstra kredit i betalingsunionen, regner man med, at bevillingsudstedelsen snart vil blive genoptaget. Man må dog påregne betydelige afsætningsvanskeligheder på det tyske marked i perioden fremover, et forhold, som yderligere vil bidrage til at besværliggøre oprettelsen af ligevægt på betalingsbalancens løbende poster.

Over for *£-området* er balancen blevet en del forringet; nok er eksportens værdi steget på trods af de faldende eksportpriser for landbrugsprodukter, idet de eksporterede mængder er blevet forøget; men importværdien er steget endnu kraftigere, og her har prisudviklingen som nævnt virket i modsat retning.

Derimod er balancen i forhold til *$-området* blevet væsentligt forbedret, omend eksportværdien stadig kun udgør ca. 35 % af importens værdi (mod 19 % i jan.—okt. 1949). Forbedringen skyldes både nedgang i importen fra U.S.A. og det øvrige dollarområde, og en stigning i eksporten til disse to områder. Derimod er eksporten til Vesttyskland for amerikansk regning gået ned som følge af bortfald af kornbytteforretninger. Nedgangen i importen såvel fra U.S.A. som fra de øvrige lande på den vestlige halvkugle falder i første række på korn og foderstoffer, hvor som nævnt bl. a. Frankrig er trådt i stedet som leverandør. Men også importen af kemikalier, jern og stål er i nogen udstrækning blevet lagt om fra $-området til Vesteuropa. Stigningen i eksporten til U.S.A. fordeler sig på mange forskellige varer — ost, kødkonserves, drikkevarer, huder og skind, kunstindustriprodukter, medens til gengæld æg- og smøreksporten er reduceret noget. Til de sydamerikanske stater er der eksporteret maskiner og cement i langt større målestok end sidste år, og til Venezuela hermetisk smør m. v. for ca. 20 mill. kr. mere end i fjor. Iøvrigt fordeler eksportudvidelsen sig på en mængde mindre poster. Det kan afsluttende nævnes, at hvis ikke prisen for brasiliansk kaffe var steget til mere end det dobbelte, ville

Danmark alt andet lige have haft et eksportoverskud over for $-området uden for U.S.A. af omtrent samme størrelse som det nuværende underskud på 12 mill. kr.

Faktisk ud- og indførsel sammenlignet med plantallene.

Sammenligner man tallene for den faktiske eksport med nationalbudgettets plantal, kommer man i de fleste tilfælde til det resultat, at der foreligger en overskridelse, jvf. nedenstående oversigt.

Eksport inden for visse hovedvaregrupper 1950.

	$^{2}/_{1}$—$^{3}/_{12}$		$^{48}/_{52}$ af plantal		overskridelse	
	1000 tons	mill. kr.	1000 tons	mill. kr.	1000 tons	mill. kr.
Smør	146.0	838[2]	138.5	815	+ 7.5	+23
Flæsk[1]	168.5	697[2]	156.9	664	+11.6	+33
Æg	86.5	301[2]	92.3	308	÷ 5.8	÷ 7
Ost	36.3	137[2]	24.9	104	+11.4	+33

[1] Plantallene er incl., de faktiske tal excl. konserves, hvorved overskridelsen bliver endnu større. [2] Handelsstatistikkens tal for jan.—okt. med et skønsmæssigt tillæg for de følgende 5 uger.

	jan.-okt. mill. kr.	10/12 af plantal mill. kr.	overskridelse mill. kr.
Okse- og kalvekød	229	101	+128
Sukker	85	48	+ 37
Fisk og fiskeprodukter	133	160	÷ 27

For importens vedkommende er der også tale om væsentlige overskridelser på en række områder. Relativt størst er de for spindestoffer, garn og tråd samt metervarer, bånd m. v., hvor man allerede for årets første 10 måneder var nået op på henholdsvis 441 mill. kr. og 303 mill. kr., medens plantallene for *hele* året var 351 mill. kr. og 264 mill. kr. Årsagen hertil må dels søges i, at de pågældende grupper for størstedelen har været på regional friliste, i forbindelse med den omstændighed, at prisstigningen på disse områder har været uforudset stærk, bl. a. som følge af den spændte internationale situation. Brændselsimporten er også væsentlig større end efter planen, idet dens værdi pr. 31. sept. androg 860 mill. kr. mod en planlagt import for hele året til en værdi af 833 mill. kr.

Betalingsbalancen.

Den stigning i importens værdi sammenlignet med 1949, som har fundet sted, hænger som nævnt for en stor del sammen med prisstigningen på verdensmarkedet. Frygten for fortsat stigende priser og i de sidste måneder også frygt

for nye kvantitative importrestriktioner har endvidere medført en tilbøjelighed til forcering af importen, der bl. a. har givet sig udslag i stigende lagre af fx. jern, stål, spindestoffer, garner m. v. Disse forhold i forbindelse med liberaliseringen, hvis virkninger ikke kunne overskues ved årets begyndelse, har medført, at de i det oprindelige nationalbudget opstillede skøn over importen ikke har holdt stik. Også eksporten er blevet noget større end anslået ved begyndelsen af året, hovedsagelig som følge af, at produktionen og dermed de varemængder, der har kunnet frigøres til eksport, har oversteget de oprindelige forsigtige skøn en del; derimod er der ikke tale om nogen væsentlig forskydning i priserne i forhold til de ventede.

I tabellen nedenfor er fra det i oktober udsendte supplement til nationalbudgettet gengivet en oversigt over de vigtigste poster på den løbende betalingsbalance, henholdsvis i 1949 og i 1950 ifølge det oprindelige og det reviderede skøn.

Betalingsbalancens løbende poster.
(Mill. kr.)

	1949	nationalbudgettets tal for 1950	revideret skøn for 1950
Eksport	3648	3874	4320
Fragter	650	733	800
Andre indtægter	542	535	680
Ialt	4840	5142	5800
Import	4275	5001	5670
Skibsudgifter	199	230	220
Andre udgifter	632	625	785
Ialt	5106	5856	6675
Underskud	÷266	÷714	÷875
heraf på handelsbalancen	÷627	÷1127	÷1350

Det fremgår heraf, at der nu regnes med et underskud på betalingsbalancens løbende poster på ca. 875 mill. kr. eller ca. 160 mill. kr. mere end ved årets begyndelse. Af dette underskud vil en del blive dækket af Marshall-hjælp, men man venter dog en nettoforringelse af valutastillingen på henved 500 mill. kr., hvilket er ca. 300 mill. kr. mere, end man regnede med ved årets begyndelse. Når denne difference mellem forventningerne med hensyn til valutastillingens udvikling er 140 mill. kr. større end differencen på skønnet over underskuddet på betalingsbalancens løbende poster, der som nævnt var ca. 160 mill. kr., skyldes det, at Marshall-hjælpen ikke er blevet udnyttet så hurtigt, som man oprindelig regnede med. Det kan tilføjes, at den nye regerings finansminister *Thorkil Kristensen* i forbindelse med de lovforslag, som nærmere skal omtales nedenfor, anslog det udækkede valutaunderskud for 1951 til ca. 800 mill. kr., hvis der ikke blev truffet foranstaltninger herimod.

Forringelsen af valutastillingen har givet sig udslag i, at bankernes nettogæld til udlandet er steget fra 415 mill. kr. ved årets begyndelse til 572 mill. kr. pr. 30. juni og 699 mill. kr. ved udgangen af oktober. I de sidste måneder er stigningstempoet dog aftaget kendeligt; i løbet af oktober steg nationalbankens nettogæld kun fra 649 til 703 mill. kr., medens de private bankers nettogæld ved begyndelsen af måneden på knapt 21 mill. kr. forvandledes til et nettotilgodehavende på 4—5 mill. kr. ved dens slutning. I november indtraf der endog for første gang i mange måneder en reel, omend beskeden nedgang i nationalbankens gæld, nemlig til 699 mill. kr. (opgørelse for de private banker for november foreligger endnu ikke). Årsagerne til denne ændring må sikkert søges dels i en almindelig sæsonmæssig forbedring af handelsbalancen, dels i en nedgang i spekulative varekøb i udlandet.

Hvad specielt forholdet over for den europæiske betalingsunion E.P.U. angår, kan det nævnes, at Danmark i løbet af de første 4 måneder (1. juli—31. okt.) har trukket 198 mill. kr., hvilket svarer til ca. 72 % af den første — guldfri — femtedel af landets kvota.

Renteudviklingen.

Siden diskontoforhøjelsen fra 3½ til 4½ % d. 4. juli har obligationskurserne været faldende til henimod slutningen af okt.; flere gange så det ud som om faldet ville standse, men hver gang kom kurserne på ny i skred nedefter, og kursindexet, der i juni lå på 103 (135=100), var for okt. nede på 97. Dette fald er ensbetydende med en stigning i den effektive rente fra ca. 4½ % til ca. 5 %. (Da den *pålydende* rente er et fast beløb, får man en højere *effektiv* rente af sine penge, hvis man køber, når kursen er lav). Et renteniveau på 5 % svarer nogenlunde til det før krigen normale. I forbindelse med den socialdemokratiske regerings afgang og den borgerlige regerings tiltræden faldt kurserne endnu nogle point, antagelig fordi børskredse regnede med, at den nye regering ville føre en noget mere restriktiv kreditpolitik end sin forgænger. (Når der i almindelighed næres forventninger om, at renten vil stige — obligationskurserne falde — vil obligationsejerne være tilbøjelige til at søge deres obligationer realiseret for senere at købe dem tilbage til den lavere kurs; på den anden side er der ingen, der er særlig ivrige efter at købe, og som følge af det stigende udbud og den ringe efterspørgsel kommer det ventede kursfald straks; spekulationen har altså ført til realisering af de forventninger, hvorpå den byggede). Denne spekulative reaktion var så stærk, at kurserne kun faldt forholdsvis lidt, da nationalbanken d. 2. november faktisk foretog en ny diskontoforhøjelse fra 4½ til 5 % efter nogle dage forinden at have standset genbelåningen af byggelån. Senere er der endog pånyt sket en mindre kursstigning, således at 4½ %-kreditforeningsobligationer i de åbne serier ligger omkring kurs 89—90, svarende til en effektiv rente ganske lidt over 5 %, medens 4 %- og 3½ %-obligationerne giver en lidt lavere rente. Et udtryk for det højere renteniveau er det også, at flere kreditforeninger har ladet åbne nye afdelinger med 5 %'s rente. Iøvrigt kan det nævnes, at de private banker fulgte nationalbanken og

satte deres udlånsrente op med ½ % dagen efter diskontoforhøjelsen, ligesom også nogle indlånsrentesatser forhøjedes.

Den økonomiske aktivitet i indlandet.

Efter en nedgang i feriemånederne juli og august steg *industriproduktionen* pány i september og oktober, hvor index blev 178 og 177 (1935 = 100), henholdsvis 1 og 2 points lavere end det hidtidige maksimum i maj, men 10 % højere end i samme måned i fjor. I gennemsnit ligger industriproduktionen for de første 10 måneder af 1950 på 165 mod 148 for de samme måneder i 1949, hvilket svarer til en stigning på 11—12 %. Størst stigning i sammenligning med sidste år udviser tekstilindustrien (ca. 18 %), antagelig som følge af de stærkt forbedrede råstoftilførsler; derefter følger næringsmiddel-, fodtøj- og beklædnings-, jern- og metal- samt transportmiddelindustrien, alle med ca. 12—13 % stigning; lavest ligger træindustrien, hvis produktion kun overstiger sidste års med 1 %.

Landbrugsproduktionen har i de sidste måneder været præget af den normale sæsonmæssige nedgang for mælk, smør og æg, medens kødproduktionen som sædvanlig om efteråret har været stigende. Sammenlignet med 1939 er der for produktionen taget som helhed en ubetydelig stigning (beregnet på årets 10 første måneder) — der er et lille overskud for flæsk, et lille underskud for æg og kød, medens mælkeprodukter — bortset fra ost, der er steget meget stærkt — er produceret i praktisk talt samme omfang som før krigen. Dette resultat er så meget mere bemærkelsesværdigt, som antallet af helårsarbejdere siden 1938—39 er reduceret fra ca. 300.000 til ca. 210.000 eller med 30 %, ligesom også tilførslen af udenlandske foderstoffer nu er langt lavere end før krigen. Også hornkvægsbestanden er mindre end før krigen, nemlig 3.044.000 mod 3.326.000 (15. juli); udbyttet pr. kreatur må altså være blevet en del forøget. Denne udvikling hænger bl. a. sammen med de stærkt forøgede *investeringer i landbruget*; således er antallet af ejendomme med ensileringsmuligheder fra juli 1949 til juli 1950 forøget med 14.000 til 75.000, hovedsagelig som følge af indretning af ca. 12.000 egentlige ensilagebeholdere; antallet af traktorer i landbruget er i samme periode forøget fra 12.500 til 18.000, ligesom også antallet af andre landbrugsmaskiner er blevet udvidet. Svinebestanden var i november nået op på 3.627.000 stk.

Byggeriet har gennem den forløbne del af året ligget en ubetydelighed lavere end i fjor, både hvad angår antallet af lejligheder under opførelse og af lejligheder, der er blevet påbegyndt.

Arbejdsløsheden har i de sidste måneder ligget noget højere end i sommermånederne, men den faldt i løbet af oktober — omend kun med 0.2 % — hvilket er noget ganske usædvanligt på denne årstid, og ved udgangen af november var den kun nået op på 7.6 % (samtlige ledige). Det er ikke blot lavere end i fjor ved samme tid, da tallet var 9.9 %, men også lavere end i nov. 1948. Dette tyder på, at de sidste års stigende tendens i ledigheden er slået om; men om denne nye tendens vil holde sig i tilfælde af, at der gennemføres en mere restriktiv kredit- og finanspolitik, turde dog være tvivlsomt.

Tendensen på *aktiemarkedet* var indtil et lille stykke ind i oktober overvejende stigende, således som tilfældet også har været siden midten af 1949; i det store og hele synes børsen således at have bedømt de fremtidige indtjeningsmuligheder gunstigt, bl. a. formentlig på grund af forventninger om stigende priser. Dermed er dog ikke sagt, at udviklingen har været præget af ro; tværtimod har en række både inden- og udenlandske begivenheder fremkaldt ikke uvæsentlige udsving i kurserne. Stærkest påvirket har rederiaktierne været, idet den stigning i fragtraterne, som *Koreakonflikten* har fremkaldt, har trukket disse papirer med op, undertiden i kraftige spring; periodevis er der dog også forekommet betydelige fald, når det så ud til, at krigen var ved at blive afsluttet. Også rygterne om en *revaluering af sterling,* der tog fart i løbet af september, har øvet en vis indflydelse; i forventning om, at kronen ville følge med op og afsætningsmulighederne for danske varer derved blive forringet, holdt køberne sig tilbage, og kurserne faldt i sidste halvdel af september; da rygterne derefter pånyt stilnede af, steg kurserne igen først i oktober. Endelig har den skiftende bedømmelse af den *indenrigspolitiske situation* gjort sig gældende; når der ventedes indgribende penge- og finanspolitiske foranstaltninger, faldt kurserne, medens de steg igen, hvis forventningerne i denne henseende atter ændredes. I løbet af okt.—nov. var den nedadgående tendens fremherskende, og index for bank-, rederi- og industriaktier faldt henholdsvis 7, 13 og 13 points. Til en særlig kraftig nedgang kom det i den første uge af november, da diskontoforhøjelsen indtraf, og da den nye regerings planer om kraftige forbrugsbegrænsende skatter begyndte at tage form; adskillige papirer — særlig industriaktier — faldt i denne uge 10—20 points. Senere har de fleste pånyt rettet sig en del. Jvf. iøvrigt nedenstående diagram.

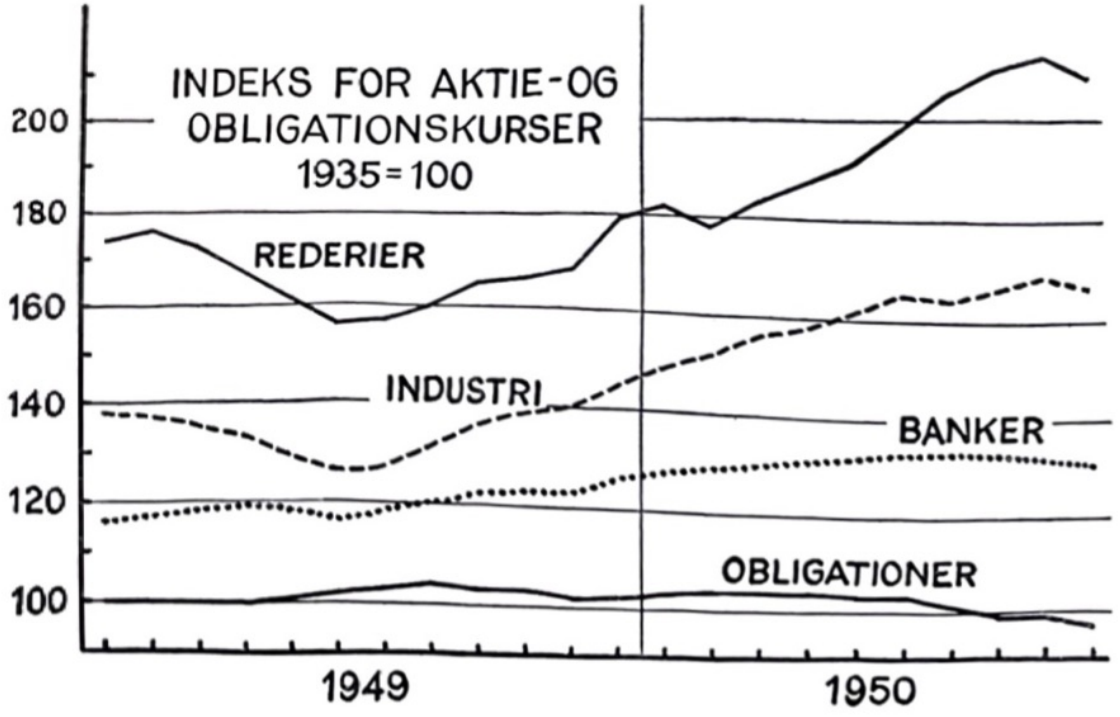

I november fortsætter kursfaldet på alle områder. Rederiaktier faldt til 200, industriaktier til 156, bankaktier til 125 og obligationer til 95.

Prisudviklingen.

Index for *engrospriserne,* der, efter at devalueringens direkte virkninger i løbet af forsommeren var ebbet ud, lå på 283 i juni, er som følge af Koreakonflikten og oprustningen steget til 317 i november — d. v. s. med ca. 12 %. Stigningen har været ret ujævnt fordelt. Stærkest har den været for tekstil og konfektion (+ 23 %), træ og papir (+ 23 %) samt vegetabilske levnedsmidler (+ 16 %); kun en enkelt gruppe — gødningsstoffer — viser en mindre nedgang (÷ 4 %). Gennemgående er råvarer og halvfabrikata steget mere end færdigvarer (14 % mod 12 %), og importvarer mere end eksportvarer (14 % mod 5 %).

Detailpristallet udviste den kraftigste stigning siden den udprægede inflationsperiode i 1940—41, idet det fra juli til oktober gik i vejret med 10 points til 333 (1914 = 100). Næsten alle varegrupper var steget; af størst betydning var opgangen for kød og flæsk m. v., klæder og møbler. Kun brændsels- og belysningsudgiften faldt en smule som følge af lavere koks- og elektricitetspriser. Oktoberpristallet er ikke lønregulerende; men der er næppe udsigt til, at januartallet vil blive lavere, snarere tværtimod.

Forliget om den økonomiske politik.

I sidste halvdel af november gennemførtes endelig ved et forlig mellem de to nye regeringspartier på den ene side og socialdemokratiet og de radikale på den anden side et kompleks af økonomiske love, der tog sigte dels på at forbedre valutastillingen, dels på at tilvejebringe dækning for de tidligere vedtagne forsvarsudgifter. I den sidste del af forliget deltog de radikale ikke, ligesom de tog afstand fra enkelte af de øvrige bestemelser.

Komplekset omfattede følgende love:

A. Love om indirekte skatter. Vedtaget d. 19. november.

	beregnet årligt provenu
1. Lov om ændringer i forbrugsafgiftslovene og toldloven (gældende fra 20. nov. 1950 til 31. marts 1952).	
a. Forhøjelse af afgiften af cigaretter med 2—2½ øre pr. stk., af røgtobak med 5,50—10,00 kr. pr. kg., af cigarer og cigarillos med 1½ øre pr. stk.	ca. 113 mill. kr.
b. Omlægningen af beskatningen af stærke drikke, med den virkning, at skatten af pilsner- og lagerøl stiger med ca. 2 øre pr. flaske og for øvrige stærke drikke med omkring 1 kr. pr. flaske	ca. 35 „
c. Forhøjelse af omsætningsafg. af motorkøretøjer til det dobbelte	ca. 14 „
d. Forhøjelse af papirafgiften (undtagen af papir til dagblade og til den periodiske presse med fagligt, videnskabeligt, politisk og kulturelt stof) med 10 øre pr. kg.	ca. 10 „
e. Forhøjelse af chokoladeafgiften fra 50 til 55 %	ca. 25 „
f. Forhøjelse af en række toldsatser (pelsskind, buntmagerarbejder, krydderier m. v.)	ca. 3 „
	ca. 200 mill. kr.

2. Lov om omsætningsafgift af forskellige varer m. v. (gældende fra 20. nov. 1950 til 31. marts 1952).
   a. 20 % afgift af engrosprisen for gulvtæpper, grammofoner, pladespillere, fotografi- og filmsapparater, films, fyldepenne, pencils m. v.
   b. 15 % afgift af engrosprisen for kufferter, tasker, portemonæer, tegnebøger o. l., støvsugere o. l., køleskabe, lamper og lysekroner m. v.
   c. 15 % afgift af forbrugerprisen — ud over 300 kr. — for radiomodtagere og radiogrammofoner .....

   Ialt a+b+c ..... ca. 21 mill. kr.

   d. 3 øres afgift pr. tændstikæske og 2 kr. pr. cigartændere o. l. ..... ca. 9 „

   e. 30 øres afgift pr. jagtpatron ..... ca. 3 „

   ca. 33 mill. kr.

3. Lov om midlertidig tillægsafgift af visse motorkøretøjer.
   Fordobling af vægtafgiften af motorcykler, påhængsvogne og personautomobiler (undtagen rutebiler) for finansårene 1950—51 og 1951—52 ..... ca. 14 mill. kr.

4. Lov om afgift af rejsevaluta (gældende fra 20. nov. 1950 til 31. marts 1952).
   20 % afgift af fremmed valuta til rejsebrug o. l. ..... ca. 28 „

   Ialt indirekte skatter ..... ca. 275 mill. kr.

Størsteparten af provenuet skal anvendes til afskrivning på statens reguleringskonto i nationalbanken og på kontoen for udgifter i forbindelse med den tyske besættelse og dens afvikling; dog skal motorafgiften overføres til vejfonden, der kan disponere over beløbet med tilslutning af folketingets finansudvalg.

Finansministerens oprindelige forslag indeholdt også en årlig afgift på 25 kr. pr. telefonabonnement (beregnet provenu 12 mill. kr.) og en forhøjelse af the- og kaffetolden (20 mill. kr.), men disse dele af forslaget gled ud ved forhandlingerne på rigsdagen, ligesom papirafgiften blev nedsat betydeligt. Til gengæld kom forhøjelsen af chokoladeafgiften med, ligesom cigaretbeskatningen forhøjedes noget (samtidig med, at afgiften af cigarer m. v. reduceredes af beskæftigelsesmæssige hensyn), og den midlertidige vægtafgift af motorkøretøjer for 1950—51 blev opkrævet med dobbelt så meget som oprindelig foreslået. De vedtagne ekstraordinære afgifter skal ikke — som det oprindelig havde været tanken — holdes uden for ved beregningen af detailpristallet, og de får derfor indflydelse på pengelønningernes højde fra 1. april 1951.

B. Love om direkte skatter; vedtaget d. 25. nov. 1950.

1. Lov om udskrivning af en værneskat.
   Af skattepligtige indkomster over 8000 kr. udredes i skatteårene 1950/51—1952/53 værneskat efter en progressiv skala, begyndende med 10 kr. af 8000 kr. + 3 % af de næste 2000 kr. og endende med 20 % af indkomstdele over 300,000 kr. Kun for skatteåret 1951/52

opkræves skatten med det fulde beløb; for de to andre år med halvdelen. Raten for 1950/51 forfalder d. 1. marts 1951. For aktieselskaber m. v. opkræves værneskat i form af en 20 %'s forhøjelse af de gældende selskabsskatter.

Beregnet årligt provenu ..... 105 mill. kr.

2. Lov om tillægsindkomstskat for personer for skatteåret 1951—52.
10 % forhøjelse af den ordinære indkomstskat til staten i 1951—52, dog således, at der i det således beregnede beløb fradrages 200 kr.

Beregnet provenu ..... 28 „

Beløbet benyttes til afskrivning på statens reguleringskonto i nationalbanken og på kontoen for udgifter i forbindelse med besættelsen og dens afvikling.

C. Lov om bunden opsparing for skatteårene 1950—51 og 1951—52;
vedtaget d. 25. nov. 1950.
Personer under 65 år skal være pligtige til at foretage en opsparing, der stiger progressivt med den skattepligtige indkomst, efter at et særligt forsørgerfradrag på 2000 kr. samt ordinære børnefradrag er foretaget. Af således beregnet indkomst under 6000 kr. foretages ikke opsparing, af 6000 kr. opspares 100 kr. og af indtægtsandele over 100,000 kr. 10 %. Opsparingsbeløbet for 1950/51 forfalder 1. maj 1951, for 1951/52 1. nov. 1951.
Beløbene indbetales på spærret konto i en bank eller sparekasse, der forrenter dem med 4 %. Under særlige omstændigheder — navnlig hvis pågældende kan dokumentere, at han skal bruge det pålignede opsparingsbeløb til start, udvidelse eller modernisering af erhvervsvirksomhed, kan beløbet helt eller delvis frigives af finansministeren. Tilbagebetaling skal senest ske inden udgangen af 1958.
Også aktieselskaber m. v. skal foretage bunden opsparing, dog kun for 1951—52.

Beregnet provenu pr. år ..... 110 mill. kr.

D. Lov om bemyndigelse til optagelse af et forsvarslån på 150 mill. kr.;
vedtaget d. 25. november 1950.

Ved behandlingen på rigsdagen skete der også for de under B og C nævnte loves vedkommende forskellige ændringer. For det første bortfaldt regeringens oprindelige forslag om en „ungkarleskat" for skatteåret 1951—52 og om en merindkomstskat for personer, hvis skattepligtige indtægt for skatteåret 1951—52 (det vil som regel sige den i 1950 tjente indkomst) oversteg gennemsnittet af den skattepligtige indtægt for skatteårene 1948—49 og 1949—50. I stedet for denne sidste skat trådte den omtalte tillægsskat.

Desuden ændredes både forslaget om værneskatten, der var fremsat af den afgåede regering, og forslaget om den bundne opsparing på væsentlige punkter. Værneskattens skala kom til at begynde ved en skattepligtig indkomst på 8000 kr. i stedet for som oprindelig foreslået ved 10.000 kr., og provenuet forhøjedes fra 75 til 105 mill. kr. årlig; dette sidste var dog rent formelt, idet reglen om fradrag af sidste års skat i den skattepligtige indkomst, der af den afgåede regering var foreslået ophævet for denne skats vedkommende, blev bevaret, således at det totale provenu reelt set bliver det samme i begge tilfælde, hvorimod

fordelingen af byrden bliver ændret til gunst for de store indkomster. Desuden blev opkrævningsfristen udskudt nogle måneder.

Til gengæld blev tidspunktet for indbetalingen af den bundne opsparing fremskyndet, ligesom grundlaget for opsparingsbeløbets størrelse blev de skattepligtige indkomster i 1950—51 og 1951—52 i stedet for det sidste års indkomst alene. Den vigtigste ændring i denne lov var iøvrigt, at beløbene ikke skulle indbetales til statskassen, men til pengeinstitutterne, hvilket motiveredes med hensyn til disses likviditet.

En tanke om indførelse af en ekstraordinær grundskyld, som blev fremsat fra socialdemokratisk side under lovforslagenes 1. behandling i folketinget, vandt ikke fornøden tilslutning.

I forbindelse med skatteforhandlingerne rejstes også spørgsmålet om *priser, lønninger og avancer,* herunder om muligheden for en prisbinding for det indenlandske forbrug af smør, flæsk og æg i eet år. Landbrugsministeren kunne imidlertid ikke under de foreliggende omstændigheder tiltræde denne plan, og sagen blev derfor henvist til videre forhandling i forbindelse med andre bestræbelser for at stabilisere prisniveauet. Der var dog enighed i folketingsudvalget (bortset fra retsforbundets medlem) om nødvendigheden af, at priskontrolrådet med særlig årvågenhed følger udviklingen og om fornødent griber ind for at sikre rimelige priser og avancer. Endvidere opgaves som nævnt tanken om at holde de nye afgifter uden for pristallet. Det kan i denne forbindelse nævnes, at fagbevægelsens ledere og arbejdsgiverforeningens formand bestemt tog afstand fra en almindelig ophævelse af pristalsreguleringen for arbejdslønnen.

Et forhold, som også var genstand for livlig debat under og i tilknytning til skatteforhandlingerne, var spørgsmålet om *byrdernes fordeling* mellem de forskellige samfundsgrupper. Således hævdedes det fra mange sider, at landbruget burde bære en relativt stor del af byrden, fordi det i de senere år har haft særlig gode indtægter; udtryk herfor var bl. a. det socialdemokratiske forslag om ekstraordinær grundskyld og en bestemmelse i finansministerens forslag om merindkomstskat af større indkomster, hvorefter grænsen for de indtægter, der skulle rammes af skatten, var lavere i landkommunerne end i byerne. Fra landbrugets side protesteredes der imidlertid mod disse synspunkter, og noget fælles synspunkt nåede man ikke frem til. Som omtalt bortfaldt begge de nævnte forslag da også under forhandlingerne.

Virkningerne på Valutabalancen.

Som det fremgår af det foregående, vil der i den kommende tid blive inddraget købekraft fra befolkningen af en størrelsesorden på omkring 500 mill. kr. om året. Hertil kommer, at der påregnes gennemført besparelser på de offentlige budgetter på henved 100 mill. kr. årlig; til gengæld må der påregnes afholdt ekstra udgifter til militære formål af en lignende størrelse, således at befolkningens disponible indkomster gennem de omtalte foranstaltninger vil blive reduceret med ca. 500 mill. kr. om året.

Når man skal forsøge at bedømme, hvorledes dette vil virke på valuta-

balancen, der som nævnt påregnes at ville udvise et udækket underskud på henved 800 mill. kr. i 1951, når der ikke tages hensyn til de nævnte foranstaltninger, må man først undersøge, hvilken indflydelse det vil have på befolkningens forbrug, herunder specielt forbruget af importerede varer og af varer, som fremstilles her i landet, men som let kan finde afsætning på udenlandske markeder, hvis de ikke sælges til indenlandske forbrugere.

Da de direkte skatter og den bundne opsparing først og fremmest rammer de mere velstillede, der normalt præsterer en vis opsparing, må man regne med, at disse afgifter for en stor del kommer til at gå ud over opsparingen, medens forbruget reduceres tilsvarende mindre. Især må man vel formode, at en væsentlig del af den bundne opsparing — særlig i den form, som den nu har fået med indbetaling til pengeinstitutterne i stedet for til det offentlige — vil blive ordnet ved, at folk overfører midler, som de allerede har indestående i banker og sparekasser, til spærret konto; i så fald går forbruget ikke meget ned. De indirekte afgifter vil nok i noget højere grad bidrage til at presse forbruget ned, idet de jo i modsætning til de direkte kan undgås, hvis man undlader at forbruge; men der er dog intet til hinder for, at de også delvis betales ud af beløb, som ellers ville være blevet opsparet.

Nu er det jo imidlertid sådan, at den lange tid, som er hengået, siden den socialdemokratiske regering i august fremsatte sine forslag om indirekte skatter, har givet folk med store likvide beholdninger rigelig tid til at foretage hamstringsindkøb i stor målestok, hvilket må have bidraget til at nedbringe de handlendes lagre, såfremt ikke forventningerne om stigende priser på verdensmarkedet har tilskyndet til at forøge indkøbene i endnu hurtigere tempo, hvilket de sidste måneders relativt gunstige udvikling af valutastillingen ikke synes at tyde på. På de områder, hvor lagrene virkelig er blevet mindre, vil der formentlig være en tendens til at søge dem suppleret op til det tidligere niveau; men på den anden side — og dette er antagelig vigtigere — må de handlende og erhvervslivet i det hele taget regne med, at en stor del af forbrugerne er blevet så velforsynede med en række varer, at de ikke vil foretage større indkøb i den kommende tid. Hertil kommer, at de nye indirekte skatter kun er vedtaget for en periode af knapt halvandet år; for så vidt de handlende nu regner med, at befolkningen tror, at afgifterne ikke vil blive forlænget, og derfor er tilbøjelige til at udskyde sine indkøb til efter 31. marts 1952, vil det også formindske deres tilbøjelighed til at supplere lagrene op.

Til de usikkerhedsmomenter, som ligger i omfanget af indkomstreduktionens virkninger på forbrugets størrelse og dermed på de handlendes indkøbsdispositioner, kommer imidlertid yderligere et — nemlig usikkerheden med hensyn til, i hvilken udstrækning forbrugsnedgangen rammer på den ene side udenlandske varer og indenlandske varer, der let kan eksporteres, og på den anden side andre varer af indenlandsk oprindelse. Jo større den andel er, som falder på den første gruppe, des bedre for valutabalancen. I det omfang forbrugsnedgangen rammer den anden gruppe, vil antagelig den indenlandske produktion og beskæftigelse og dermed befolkningens indkomster gå ned; som følge heraf vil også forbruget, dels af indenlandske, dels af udenlandske varer blive yderligere reduceret, og man vil ad denne vej nærme sig til ligevægt på

valutabalancen, men altså på bekostning af en nedgang i den indenlandske beskæftigelse; i jo højere grad den primære forbrugsnedgang falder på varer af indenlandsk oprindelse, som ikke kan eksporteres, des mere omfattende må faldet i den indenlandske beskæftigelse blive. Det er dog tænkeligt, at en del af de ledigblevne arbejdere kan overflyttes til produktion af eksportvarer, eller varer der kan erstatte importerede, hvorved valutabalancen kan forbedres med mindre beskæftigelsesnedgang; det er imidlertid tvivlsomt, om arbejdsmarkedet er tilstrækkeligt smidigt til, at en sådan overflytning kan gennemføres i større skala.

Det kan dog nævnes, at der bl. a. inden for jernindustrien er truffet aftale om anvendelse af ufaglærte til enklere former for fagligt arbejde og om lempelser for oplæring af unge ufaglærte i faget. Endvidere beskæftiger den siddende arbejdsmarkedskommission sig med disse spørgsmål.

Det er klart, at de nævnte forhold indeholder så mange usikre størrelser, at det er yderst vanskeligt at skønne over, hvor meget forbruget af udenlandske varer vil blive reduceret; at der vil ske en vis nedgang, er der næppe tvivl om, bl. a. fordi de indirekte afgifter for en dels vedkommende er lagt på importerede varer, ligesom afgiften af turistvaluta direkte rammer valutaforbruget. Finansministeren udtalte ved sin forelæggelse af forslagene om de direkte skatter, at regeringen havde skønnet, at der for at opnå et forbedring af valutastillingen med 4—500 mill. kr., måtte inddrages et beløb på ca. 600 mill. kr. fra befolkningen — et skøn, som forekommer vel optimistisk.

Endelig er der grund til at pege på, at pengeopsugningen — herunder også forsvarslånet, når det måtte blive udbudt — vil have en likviditetsbegrænsende virkning, som også vil bidrage til at formindske den økonomiske aktivitet og dermed indkomstdannelse og forbrug. For så vidt angår den bundne opsparing, bliver denne virkning dog utvivlsomt ganske minimal, idet den omstændighed, at pengeinstitutterne skal yde en forrentning på 4 % af disse beløb, antagelig vil gøre dem mere tilbøjelige til at slække på udlånsvilkårene.

Indkomstudviklingen i 1951.

Som nævnt indebærer det økonomiske forlig en reduktion af befolkningens disponible indkomster med ca. ½ mill. kr. Imidlertid må man imødese, at pengeindkomsterne i løbet af foråret 1951 stiger væsentligt som følge af arbejdernes og tjenestemændenes overenskomst- og lovmæssige lønregulering på basis af januarpristallet; dette vil antagelig — bl. a. på grund af de nye indirekte skatter — blive en del højere end oktoberpristallet, med den følge, at lønmodtagere vil få 3—4 reguleringsportioner, svarende til en indkomstforøgelse på 3—400 mill. kr. pr. år. Da denne stigning væsentligst tilfalder mindrebemidlede, må man regne med, at den for størsteparten viser sig i en forøgelse af forbruget, hvorved virkningerne af de omtalte finanspolitiske foranstaltninger svækkes i betydelig grad.

Også for de erhvervsdrivende kan der tænkes at forekomme indkomststigning. Ganske vist har priskontrolrådet med henvisning til den omtalte udtalelse af folketingsudvalget om finanspolitikken sidst i november indført nye avance-

begrænsende bestemmelser for flere brancher, herunder bl. a. herrekonfektion; men disse vil dog antagelig kun hemme, men ikke udelukke pris- og indkomststigningen.

Andre faktorer, der påvirker valutabalancen.

Et af den nye regerings første skridt var at ophæve *smør- og margarinerationeringen*; efter de oplysninger, som i øjeblikket foreligger, synes det, at der som følge heraf er sket en forøgelse af smørforbruget med 25—30 % eller ca. 5000 tons årlig; dette indebærer et direkte valutatab på ca. 30 mill. kr. årlig; hertil kommer merudgiften til import af margarineråstoffer, der endnu ikke kan opgøres. På den anden side må man erindre, at denne forbrugsforøgelse antagelig vil bevirke en indskrænkning af forbruget af andre varer — herunder udenlandske — i en vis udstrækning, således at nettotabet af valuta bliver tilsvarende mindre — hvor meget mindre, er det umuligt at sige.

Såfremt oprustningskonjunkturen og dermed prisstigningstendenserne på verdensmarkedet fortsætter, vil dette også påvirke valutabalancen. På den ene side vil den omstændighed, at priserne *er højere,* nok i nogen grad hemme lysten til at importere; men på den anden side vil forventning om fortsat prisstigning antagelig virke i modsat retning. Til gengæld skulle det, at de store landes industri i højere grad omstilles til rustningsproduktion, skabe bedrede afsætningsvilkår for dansk industri, hverved valutabalancen vil blive forbedret.

Alt i alt tør man dog nok hævde, at udsigterne for valutabalancen trods de vedtagne finanspolitiske foranstaltninger ikke tegner sig særlig lyst.

Byggeriet.

Sidst i november udsendtes et cirkulære om forskellige ændringer i reglerne om statslån i henhold til byggestøttelovgivningen, hvorved der dels fastsættes maksimumsgrænser for håndværkerudgifterne i parcel- og rækkehuse, dels skete en forhøjelse af ydelserne af statslån til forretningsmæssigt og socialt byggeri med ½—1 % p. a. Som følge heraf vil der antagelig ske en vis nedgang i byggeriets omfang i den kommende tid; men det vil næppe få større følger for beskæftigelsen i byggefaget, idet arbejderne i vid udstrækning vil kunne blive beskæftiget ved de forestående militære anlægsarbejder.

Den økonomiske debat.

På baggrund af de problemer, som er omtalt i det foregående, kan det have interesse at fremhæve et par udtalelser fra regeringsside såvel som fra oppositionens. Fhv. statsminister *Hedtoft* fremsatte på De samvirkende Fagforbunds ekstraordinære generalforsamling d. 27 novmber den bemærkning, at socialdemokratiet ikke ville afslå at deltage i de forhandlinger om begrænsning af omkostningsniveauets stigning, som han ventede, men at det ville fremhæve,

at dette ikke alene er et spørgsmål om lønningernes højde, men også om avancerne, der i mange tilfælde holdes kunstigt oppe ved konkurrencebegrænsende aftaler. Endvidere kom han ind på det tidligere omtalte spørgsmål om fordelingen af byrderne og af den stigning i produktionen, som kan ventes på længere sigt, og spurgte, hvad regeringen vil gøre for at hindre, at landbruget fortsætter med at øge sine indtægter i en periode, hvor den øvrige befolkning må nedsætte sit forbrug. Endelig vendte han sig mod en politik, der ensidigt søger at løse problemerne ved at fremkalde arbejdsløshed. I denne sammenhæng er det bemærkelsesværdigt, at den konservative indenrigsminister *Aksel Møller* samme dag udtalte, at man ikke kunne ophæve lønningernes regulering efter pristallet, uden at der skete lignende indgreb overfor andre befolkningsgrupper; men navnlig var det interessant, at han på baggrund af faldet i bankernes kassebeholdninger i den sidste tid fandt anledning til at konstatere, at en yderligere kreditbegrænsning næppe kunne gennemføres uden uheldige følger for produktion og beskæftigelse. Da de konservative hidtil netop har været de ivrigste tilhængere af kreditpolitikken, synes der herigennem at være skabt muligheder for en tilnærmelse og en videregående enighed om den økonomiske politik.

Endelig kan det nævnes, at tanken om *kronehævning,* f. eks. til 18.16 kr. = 1 £, har været fremdraget — ikke i politiske kredse, men i „Finanstidende"; motiveringen herfor skulle først og fremmest være, at man herved ville kunne modvirke de udefra kommende prisstigninger; især pegedes der på, at en revaluering til 18.16 ville sænke detailpriserne med mere, end de indirekte skatter forhøjer dem og således bidrage til at stabilisere lønniveauet. For industriens vedkommende mentes revalueringen ikke at betyde nogen væsentlig svækkelse af rentabiliteten, dels på grund af de forventede gunstige afsætningsmuligheder, dels fordi også de importerede råvarer vil blive billigere regnet i danske kroner. Hvad landbruget angår, vil der naturligvis blive tale om en følelig indtægtsnedgang, som imidlertid vil blive koncentreret på de store kornsælgende brug, der netop har haft de gunstigste vilkår i de senere år, medens de små brug, der køber korn, vil få fordel af, at priserne både på importeret og hjemmeproduceret korn bliver lavere.

13.12.1950.